

Avoimen oppimisen laatukriteerit. Osa 1.

Avointen oppimateriaalien laatukriteeristö

Tämä ohjeistus on tarkoitettu tarkistuslistaksi avoimien oppimateriaalien tekijöille, käyttäjille ja näiden taustaorganisaatioille. Ohjeistus auttaa avoimien oppimateriaalien tekijöitä luomaan laadukkaampia materiaaleja. Ohjeistuksen avulla myös avoimen oppimateriaalien käyttäjä voi arvioida niiden laatua ja siihen vaikuttavia osatekijöitä. Lisäksi ohjeistuksen avulla taustaorganisaatiot voivat edesauttaa avoimien oppimateriaalien tekemistä ja arvioimista.

Ohjeistus tukee oppimisen ja oppimateriaalien avoimuuden linjauksen ensimmäistä periaatetta, jonka mukaan avoimuuden lisäksi on arvioitava opetuksen ja sen yhteydessä kehitettyjen avoimien oppimateriaalien laatua.

Ohjeistus määrittelee avointen oppimateriaalien laadulle viisi eri kriteeriä ja niille tarkempia osatekijöitä. Kriteerit ovat:

- **Sisältö.** Laadukas avoin oppimateriaali on sisällöltään luotettavaa.
- **Oppimis- ja opetusmenetelmät.** Laadukas avoin oppimateriaali mahdollistaa monenlaisia ja monipuolisia tapoja oppia ja opettaa.
- **Käytettävyys ja saavutettavuus.** Laadukas avoin oppimateriaali on kaikille ja kaikissa tilanteissa mahdollisimman helposti käytettävissä.
- **Löydettävyys ja jakaminen.** Laadukas avoin oppimateriaali on helposti löydettävissä ja käyttäjä tietää, millä ehdoilla hän voi levittää sitä eteenpäin.
- **Jatkojalostettavuus.** Laadukasta avointa oppimateriaalia pidetään yllä ja päivitetään säännöllisesti. Lisäksi materiaalin tekemisessä hyödynnetään muita avoimia materiaaleja ja yhteiskehittämisen käytäntöjä.

Jokaisen kriteerin alla olevat osatekijät on järjestetty eri tasojen mukaiseen järjestykseen – rasti ruudussa kertoo, että osatekijä kuuluu tämän tasoiseen avoimelle oppimateriaalille. Ensimmäisen tason laadun osatekijät kuvaavat perusominaisuuksia, joita jokaisella avoimella oppimateriaalilla olisi hyvä olla. Toisen tason osatekijät kuvaavat laadultaan kehittyneempää avointa oppimateriaalia ja kolmas taso edistynyttä avointa oppimateriaalia.

Ohjeistuksen pohjana on käytetty kansainvälistä avointen oppimateriaalien TIPS-kehystä.¹ Ohjeistuksessa on keskitytty ensisijaisesti avoimuuden kannalta merkittäviin laadun osatekijöihin. Yleisiä ohjeita erityisesti verkkototeutusten ja niihin liittyvien materiaalien laadusta voi lukea esimerkiksi eAMKin laatukriteereistä.²

Avointa oppimateriaalia tehtäessä ja hyödynnettäessä on hyvä tutustua *Oppaaseen avoimien oppimateriaalien saavutettavuudesta* (luonnos kommentoitavana) sekä *Oppimisen ja oppimateriaalien avoimuuden linjauksen* liitteenä olevaan *Suosituksen oppimateriaalien avoimessa julkaisemisessa huomioitavista tekijänoikeudellisista asioista*³. Lisäksi on syytä huomioida, että avoimia oppimateriaaleja tehdään ja hyödynnetään vain Tutkimuseettisen neuvottelukunnan *Hyvä tieteellinen käytäntö* -ohjeen⁴ mukaisella tavalla. Avoimien oppimateriaalien huomioimisesta meritoitumisesta ks. *Suositus meritoitumiseen oppimisen avoimuudesta* (luonnos kommentoitavana).

Tämän ohjeistuksen ensimmäinen versio keskittyy avoimien oppimateriaalien laatuun, ja sitä päivitetään linjauksen toisen osan valmistuttua.

¹ https://www.cemca.org/ckfinder/userfiles/files/OERQ_TIPS_978-81-88770-07-6.pdf.

² <https://www.eamk.fi/fi/campusonline/laatukriteerit/>.

³ <https://doi.org/10.23847/isbn.9789525995381>.

⁴ <https://tenk.fi/fi/ohjeet-ja-aineistot/HTK-ohje-2012>.

AVOIMIEN OPPIMATERIAALIEN LAATUKRITEERIT

Avoimen oppimateriaalin laatukriteeri	Avoimen oppimateriaalin laatukriteerin osatekijät	Oppimateriaalin perustaso	Oppimateriaalin kehittynyt taso	Oppimateriaalin edistynyt taso
SISÄLTÖ	Oppimateriaalin sisältö on ajantasaista ja luotettavaa.	x	x	x
	Oppimateriaalin tekemisessä on huomioitu tekijänoikeudet.	x	x	x
	Oppimateriaalin pohjana käytetyt lähteet ovat luotettavia.	x	x	x
	Oppimateriaaliin on sisällytetty käytetyt lähteet.	x	x	x
	Oppimateriaalissa on vinkkejä ja linkkejä täydentävään materiaaliin.		x	x
	Oppimateriaali on vertaisarvioitu.			x
OPPIMIS- JA OPETUSMENETELMÄT	Oppimateriaalissa on kuvailtu sen oppimistavoitteet.	x	x	x
	Oppimateriaalia ja sen osia voi hyödyntää monenlaisissa opetustilanteissa ja oppimateriaaleissa.	x	x	x
	Oppimateriaalissa ehdotetaan, millaisilla menetelmillä oppimista voi arvioida.		x	x
	Oppimateriaali soveltuu eri oppimistyyliin tai siinä tuodaan ilmi, millaista oppimistyyliä se tukee.		x	x
	Oppimateriaaliin sisältyy osallistavaa sisältöä (esim. joukkoistus).			x
KÄYTETTÄVYYS JA SAAVUTETTAVUUS	Oppimateriaali on saavutettava.	x	x	x
	Oppimateriaaliin sisältyy tarvittavat ohjeet sen käyttämistä varten.	x	x	x

LUONNOS: Avointen oppimateriaalien laatukriteeristö

Avoimen oppimateriaalin laatukriteeri	Avoimen oppimateriaalin laatukriteerin osatekijät	Oppimateriaalin perustaso	Oppimateriaalin kehittynyt taso	Oppimateriaalin edistynyt taso
	Oppimateriaali on sovitettu vastaamaan kohderyhmän tarpeita.	x	x	x
	Oppimateriaali on tulostettavissa ja käytettävissä offline-tilassa.		x	x
	Oppimateriaali on sopeutettavissa erilaisiin käyttötilanteisiin.		x	x
	Oppimateriaali on mobiilikäyttöön soveltuva.			x
	Oppimateriaalin tekniset rajoitukset on kerrottu.			x
LÖYDETTÄVYYS JA JAKAMINEN	Oppimateriaali on julkaistu avoimella alustalla, joka mahdollistaa oppimateriaalin löydettävyyden.	x	x	x
	Oppimateriaalissa kerrotaan, miten sen voi kytkeä olemassa oleviin opintokokonaisuuksiin tai opetussuunnitelmiin.	x	x	x
	Oppimateriaalista ja sen kuvailusta löytyy merkintä avoimesta lisenssistä.	x	x	x
	Oppimateriaali on kuvailtu mahdollisimman kattavasti Avointen oppimateriaalien kirjastossa.		x	x
	Oppimateriaalissa kuvaillaan, millaisiin käyttötilanteisiin se on alunperin tehty.		x	x
	Oppimateriaalien jakamisessa on suosittu avoimia tiedostomuotoja, jotka mahdollistavat niiden jatkokäytön.		x	x
	Oppimateriaalissa on kerrottu tekijöiden affiliaatitiedot ja mahdolliset tähän liittyvät tunnisteet.			x
	Oppimateriaalin tekemisessä on käytetty vain avoimen lähdekoodin ohjelmistoja.			x

LUONNOS: Avointen oppimateriaalien laatukriteeristö

Avoimen oppimateriaalin laatukriteeri	Avoimen oppimateriaalin laatukriteerin osatekijät	Oppimateriaalin perustaso	Oppimateriaalin kehittynyt taso	Oppimateriaalin edistynyt taso
JATKOJALOSTETTAVUUS	Oppimateriaalissa hyödynnettyjen sisältöjen tekijät on ilmoitettu ja erotettu selkeästi toisistaan.	x	x	x
	Oppimateriaaliin on merkitty päivityssykli tai ajankohta, jolloin sisältö ei ole ajankoh- taista tai se pitäisi tarkistaa.		x	x
	Oppimateriaalia tehtäessä on hyödynnetty avoimia materiaaleja.		x	x
	Oppimateriaalissa on kerrottu, miten siitä voi jättää palautetta ja ehdottaa siihen parannuksia		x	x
	Oppimateriaalin käyttöä ja palautetta seurataan.			x
	Oppimateriaalin ohessa on jaettu sen muokkaamiseen tarvittavat tiedostot (esim. videoiden tekstitystiedostot kääntämistä varten).			x